เรื่องของอุณหภูมิ Wet bulb (Twb) / Dry bulb (Tdb) / Dew point (Tdp) / RH (%) / Psychrometric chart

เรียบเรียงโดย **ไชยวัฒน์ ปิยัสสพันธุ์**

เรื่องอุณหภูมิ Wet bulb (Twb) และความร้อนแฝง (Latent heat) ที่ได้เรียนมา ตั้งแต่ชั้นมัธยม และได้มาต่อยอดกันเมื่อเรียนวิศวกรรม ก็เป็นช่วงที่ห่างกันมาก ทำให้ลืมเรื่องของการเกิด Twb ไปว่าเกิดจากอะไร หากได้ทบทวนสักเล็กน้อยก็จักทำให้สิ่งที่รู้แล้ว จะเข้าใจได้ดีขึ้น และสามารถอธิบายเหตุผล และปัญหาที่เกิดขึ้นได้ และก็เช่นเดียวกันกับอุณหภูมิตัวอื่นๆด้วย

ชนิดของอุณหภูมิ

อุณหภูมิกระเปาะแห้ง (Dry bulb Temperature-Tdb) คืออุณหภูมิที่สัมผัสได้โดยตรง

อุณหภูมิน้ำค้าง (Dp-dew point temp.)

ความชื้นสัมพัทธ์ (RH) คือสัดส่วนของปริมาณไอน้ำในอากาศที่มีอยู่จริง เทียบกับปริมาณที่อากาศจะรับได้ จนอิ่มตัว (100% RH) ที่สภาวะนั้น

อุณหภูมิกระเปาะเปียก (Wet bulb Temperature-Twb) ในเรื่องอุณหภูมิกระเปาะเปียกเป็นเรื่องที่สัมพันธ์กับพลังงานความร้อน ในอากาศทั้งในรูป ความร้อนสัมผัส และความร้อนแฝง ที่อยู่ในรูปไอน้ำที่ระเหย และปะปนอยู่ในอากาศ มีวิธีหา Twb นั้นไม่ยาก แต่กรรมวิธีในการวัดค่า มีเหตุและผลการเกิดขึ้นอยู่ในนั้น จะทำให้รู้ว่า ทำไมใน Psychrometric chart เส้นแสดง Wb จึงเกือบจะซ้อนกับเส้น Enthalpy ซึ่งแสดงค่าระดับพลังงานความร้อนของอากาศนั้นหมายความว่าหาก

Figure 37-27. Technician spinning a wet-bulb and dry-bulb thermometer, known as a sling psychrometer.

Figure 1

Twb เปลี่ยน Enthalpy (h) ก็จะเปลี่ยนด้วย เริ่มจากวิธีหา Twb โดยใช้ผ้าชุบน้ำพันรอบกระเปาะเทอร์โมมิเตอร์ แล้วแกว่งจนกว่าอุณหภูมิจะลงต่ำที่สุดได้ Tiwb (คืออุณหภูมิ Wet bulb ของอากาศ)

อธิบาย : เราจะสมมุติว่า น้ำที่อยู่ในผ้าที่พันนั้นมีอุณหภูมิ TW (ผันแปรได้) เปรียบเหมือนเป็นหยดน้ำที่มีลมพัดผ่าน ดังรูปที่ 1

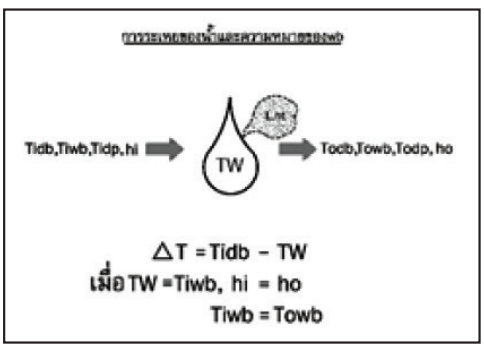

Figure 1

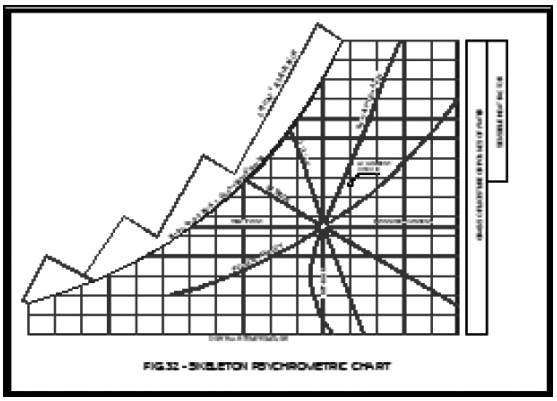

Figure 2

ความร้อนของอากาศที่พัดเข้าหาหยดน้ำ มีอุณหภูมิ Tidb, Tiwb, Tidp และ enthalpy = hi ตามในรูป เมื่อน้ำ (ที่มีอุณหภูมิ = TW) สัมผัสอากาศที่ไม่อิ่มตัวด้วยไอน้ำ ก็จะระเหยออกไปส่วนหนึ่ง น้ำที่ระเหย ต้องดึงความร้อนเข้าหาตัวมันเป็น latent heat มันก็ดึงจากหยดน้ำข้างๆมัน น้ำที่เหลืออยู่ก็จะมีอุณหภูมิ (TW) ต่ำลง เรื่อยๆ ทำให้ผลต่างอุณหภูมิ Δ T ระหว่างอากาศ (Tidb) กับน้ำ (TW) (Δ T = Tidb-TW) มากขึ้น ทำให้ความร้อนสัมผัส (sensible ht.) ของอากาศเข้า (Tidb) จะถ่ายเทไปให้หยดน้ำมากขึ้น แล้วผ่านออกไปเป็นค่า(Todb-ซึ่งต่ำกว่าTidb) เมื่อหยดน้ำมีอุณหภูมิสูงขึ้นความดันไอก็สูงขึ้น ระเหยได้ง่ายขึ้นไปเป็น Latent ht.ของอากาศที่ผ่านออกไป เกิดสมดุลขึ้น (steady state -ภาวะคงตัว) เมื่ออุณหภูมิน้ำ (TW) = Tiwb คือเป็น wet bulb ของอากาศที่เข้า น้ำส่วนที่ระเหยเป็นไอน้ำออกไป ก็ผสมอยู่กับอากาศที่ผ่านออกไป ก็จะมีอุณหภูมิเป็น Todb,Towb,Todp & enthalpy=ho จุดที่สมดุล (steady state -ภาวะคงตัว) คือ sensible heat จากอากาศเข้าลดลงเท่ากับ latent heat ของน้ำที่ระเหย ทำให้ enthalpy ของอากาศเข้า hi = enthalpy อากาศออก (ho) รวมถึง Tiwb = Towb อีกด้วย

กล่าวอีกอย่างหนึ่งได้ว่า Total heat ของอากาศเข้าเท่ากับ Total heat ของอากาศที่ออก ฉะนั้น อากาศที่ผ่านไปจะลดอุณหภูมิ dry bulb ลง (Tidb-Todb) มี hi = ho และ Tiwb = Towb เป็นขบวนการที่นำไปใช้

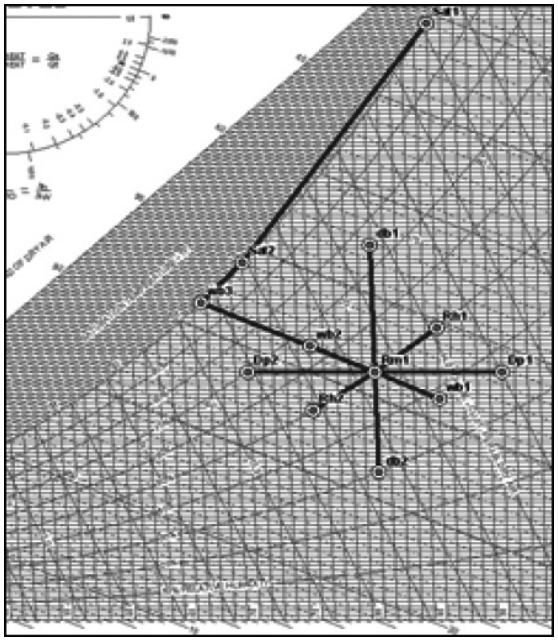

Figure 3

ในวิเคราะห์ Psychrometric chart ว่า หาก **Twb ไม่เปลี่ยนแปลง ค่า Enthalpy ก็จะไม่เปลี่ยนแปลงด้วย** ตามรูปที่ 3 จุดของอากาศเข้าและออกหรือของขบวนการนี้ จะอยู่ในแนวเส้นตรง Wb1-Wb2-Wb3 เดียวกัน

การทำงานของ พัดลมไอน้ำ (Evaporative cooling) เหมือนกับขบวนการข้างต้น ถ้าน้ำที่สเปรออกมา มี TW=Tiwb และ

- ถ้าวันใดความชื้นในอากาศต่ำ (%RH) จะทำให้น้ำระเหยได้ดี จึงดึง sensible ht. จากอากาศได้มาก (Δ T = Tidb-Tiwb) นั่นคือ อุณหภูมิ dry bulb ของอากาศออก (Todb) ก็จะต่ำลงกว่า Tidb ได้มาก แต่ปริมาณไอน้ำในอากาศที่ระเหยออกมา ก็จะมากขึ้นด้วย (ชื้นมากขึ้น)

- ในวันที่อากาศชื้นมาก (%RHสูง) จะทำให้น้ำระเหยได้น้อย จึงดึง sensible ht. จากอากาศได้น้อย นั่นคือ อุณหภูมิ dry bulb ของอากาศออก (Todb) ก็จะต่ำลงกว่าTidbได้เพียงเล็กน้อย

- และถ้าวันใด %RH=100% ก็จะไม่เกิดการระเหย นั่นคือ Tidb, Tiwb, Tidp และ enthalpy = hi จะคงที่ไม่เปลี่ยนแปลงทุกค่า

- ความรู้สึกสบายของผู้ใช้ ก็ขึ้นกับสภาวะ ว่าเป็นอย่างไร ได้ dry bulb ลดลง แต่ความชื้นสัมพัทธ์มากขึ้น

- วันใดที่ความชื้นในอากาศสูงๆ น้ำที่สเปรจะไม่ระเหย หรือระเหยน้อยมาก ทำให้เหลือเป็นละอองน้ำผสมออกมามาก

ขบวนการนี้ เป็นขบวนการทำงานของ Cooling tower ที่มี TW ของน้ำ (Condensor water) มากกว่า Tidb การระบายความร้อนออกจากน้ำมีทั้งในรูปของ sensible ht. และ latent ht. ด้วย

- วันที่อากาศ มีอุณหภูมิ wet bulb ใกล้เคียงกับ dry bulb คือวันที่มีความชื้นสัมพัทธ์มาก

- สภาวะอากาศที่ Tdb = Twb ความชื้นสัมพัทธ์คือ 100 %

- Cooling tower จะมีประสิทธิภาพลดลงนอกจากตาม dry bulbTidb แล้ว ยังตาม wet bulb Tiwb ด้วย คือในวันที่อุณหภูมิทั้ง2 ใกล้เคียงกัน ก็คือวันที่มีความชื้นในอากาศ (%RH) สูง

- วันที่ความชื้นต่ำ น้ำระเหยได้ดี ก็สิ้นเปลืองน้ำมาก แต่ระบายความร้อนได้ดี

การระเหย (Evaporating)

คือการที่ของเหลวระเหยกลายเป็นไอ โดยที่อุณหภูมิของมันยังไม่ถึงจุดเดือด (เมื่อของเหลวมีความดันไอ มากกว่า ความดันของไอน้ำในอากาศ จะระเหยเป็นไอน้ำแทรกตัวในอากาศ) จะเกิดที่ผิวบนของของเหลวเท่านั้น

- ใต้ผิวน้ำก็มีการระเหย และมีการควบแน่นไปพร้อมๆกัน อยู่ในสภาวะที่สมดุลระหว่างการเป็นไอและการควบแน่น (Equilibrium point) **ใต้ผิวน้ำ (ในน้ำ) จึงมีความดันไอน้ำด้วย**

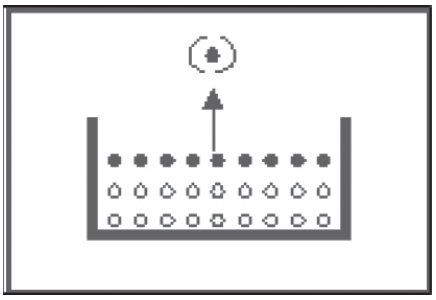

Figure 4

ปัจจัยที่ทำให้น้ำระเหยได้ดี

1. อากาศแห้งหรือมี%RHต่ำ มีช่องว่างให้โมเลกุลของน้ำระเหยขึ้นไปแทรกตัวอยู่ได้มาก (ความดันไอน้ำในอากาศต่ำ)

2. อุณหภูมิน้ำสูง ทำให้โมเลกุลของน้ำสั่น หลุดลอยออกไปได้ง่าย (หรือกล่าวว่า ความดันไอของน้ำมีมากกว่าความดันไอน้ำในอากาศ ยิ่งมากน้ำก็จะระเหยได้เร็ว)

3. ลมพัดผ่านแรง มีพลังงานจลน์พาโมเลกุลของน้ำที่ผิวน้ำ ระเหยได้ดี

ความดันไอของน้ำ

ความดันไอของน้ำ ก็คือ ความดันสมบูรณ์ ที่ทำให้น้ำเดือดที่อุณหภูมิของน้ำนั้น

ตาราง 1 ความดันและจุดเดือดของน้ำ

Refrigerant 718 (Water/Steam)

Temp.,° °F	Pressure, psia	Density, lb/ft³ Liquid	Volume, ft³/lb Vapor	Enthalpy, Btu/lb Liquid	Enthalpy, Btu/lb Vapor	Entropy, Btu/lb-°F Liquid	Entropy, Btu/lb-°F Vapor
32.02a	0.089	62.42	3299.7	0.00	1075.92	0.0000	2.1882
40.00	0.122	62.42	2443.3	8.04	1079.42	0.0162	2.1604
50.00	0.178	62.41	1702.8	18.08	1083.79	0.0361	2.1271
60.00	0.256				1088.15	0.0556	2.0954
70.00	0.363	0.363psia=0.739 in.Hg			1092.50	0.0746	2.0653
80.00	0.507				1096.83	0.0933	2.0366
90.00	0.699	62.11	467.40	58.09	1101.15	0.1117	2.0093
100.00	0.951	61.99	349.84	68.08	1105.44	0.1297	1.9832
110.00	1.277	61.86	264.97	78.07	1109.71	0.1474	1.9583
120.00	1.695	61.71	202.95	88.06	1113.95	0.1648	1.9346
130.00	2.226	61.55	157.09	98.06	1118.17	0.1819	1.9118
140.00	2.891	61.38	122.82	108.06	1122.35	0.1987	1.8901

37F 0.2219 in.Hg

Table 1

จาก ตารางที่ 1
ตัวอย่าง 1 น้ำที่มีอุณหภูมิ 37 F จะเดือดที่ความดันสมบูรณ์ 0.2219 in.Hg

ตัวอย่าง 2 ที่ความดันสมบูรณ์ 0.363 psia. หรือ 0.739 in.Hg น้ำจะเดือดที่อุณหภูมิ 70 F

ตัวอย่าง การระเหย

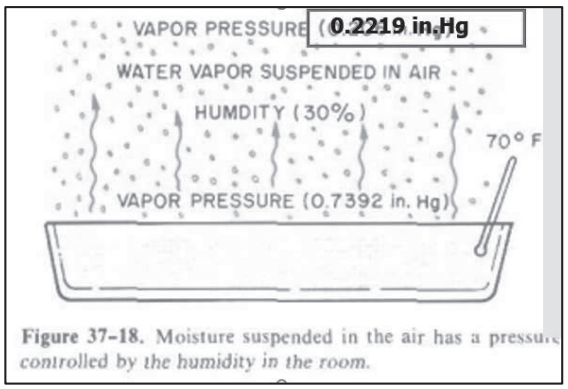

Figure 37-18. Moisture suspended in the air has a pressure controlled by the humidity in the room.

Figure 5

จากรูปที่ 5 อากาศที่มี Db = 70 F, 30%RH จะมีความดันไอน้ำในอากาศ = 0.2219 in.Hg (ใช้โปรแกรม psychrometric chart หาค่าตามรูปที่ 6 และ 7) แต่ความดันไอของน้ำในถาดที่มีอุณหภูมิ 70 F = 0.7392 in.Hg (จากตารางที่1) ฉะนั้นน้ำในถาดสามารถระเหยเป็นไอน้ำในอากาศได้ เพราะมีความดันไอสูงกว่า

การควบแน่น

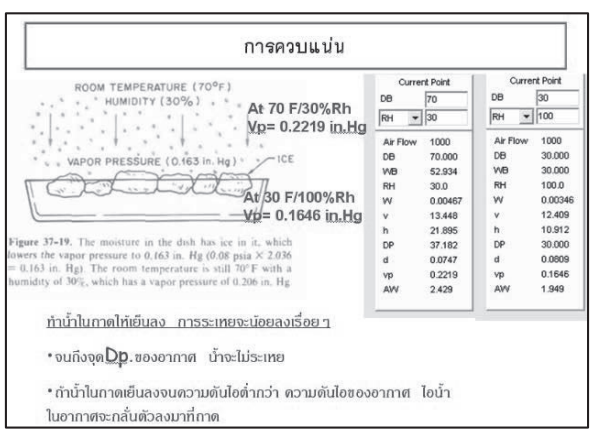

Figure 6

Table 2

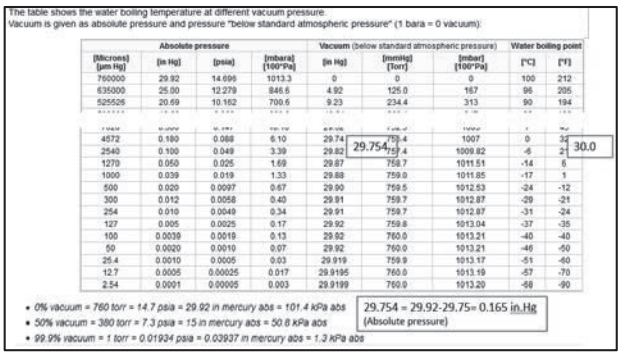

จากรูปที่ 6 เมื่อนำน้ำแข็งใส่ในถาด ทำให้น้ำมีอุณหภูมิเย็นลงถึง 30 F อากาศที่มี Db=70 F, 30%RH จะมีความดันไอน้ำในอากาศ = 0.2219 in.Hg แต่ความดันไอของน้ำในถาด ที่มีอุณหภูมิ 30 F = 0.1646 in. Hg (ประมาณค่าจากตารางที่2) ซึ่งน้อยกว่าความดันไอน้ำในอากาศ ฉะนั้น จะเกิดการควบแน่นจากไอน้ำในอากาศเป็นหยดน้ำลงสู่ในถาด

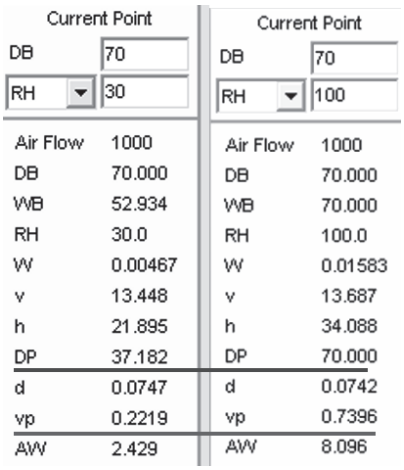

Figure 7

จากรูปที่ 7 ฝั่งซ้ายเป็นสภาวะของอากาศที่มี db = 70 F, RH = 30 จะมีจุด Dp = 37 F, ความดันไอน้ำ=0.2219 in.Hg ซึ่งตามตารางที่1 แล้วน้ำที่มีจุดเดือดที่ 37 F ที่ความดันไอ 0.2219 in.Hg ซึ่งก็คือจุดน้ำค้าง (Dp-Dew point) นั่นเอง

จึงกล่าวได้ว่า “ความดันไอน้ำในอากาศคือความดันที่ทำให้น้ำเดือดที่อุณหภูมิน้ำค้าง” ก็ได้

"ความดันไอน้ำอิ่มตัว" คือความดันไอน้ำขณะอยู่ในสมดุลระหว่างไอและของเหลว (อัตราการระเหยและควบแน่นเท่ากัน) (หรือคือความดันสมบูรณ์ที่ทำให้น้ำเดือดที่อุณหภูมิขณะใดๆ)

"ความดันไอน้ำในอากาศ" คือความดันไอน้ำที่มีอยู่จริงในอากาศขณะนั้น

ความดันไอน้ำในอากาศ, RH, Dp จะเปลี่ยนแปลงไปตามปริมาณไอน้ำในอากาศ และความดันไอน้ำในอากาศจะสูงที่สุดที่ 100%RH ตามรูปที่ 7 ฝั่งขวามือ และเรียกว่าความดันไอน้ำอิ่มตัว

Table 3

POINT	PROCESS	DB	WB	RH	W	v	h	DP	d	vp	AW
Rm1	Add State	80.0	66.6	50.0	0.0110	13.84	31.23	59.7	0.0731	0.517	5.549
db1	Humidification	80.0	73.8	75.0	0.0166	13.96	37.41	71.4	0.0728	0.775	8.324
db2	Desiccant	80.0	60.1	30.0	0.0065	13.74	26.37	45.8	0.0732	0.310	3.330
wb1	Desiccant	85.0	66.6	38.0	0.0098	13.94	31.15	56.6	0.0724	0.462	4.912
wb2	Humidification	75.0	66.7	65.1	0.0121	13.74	31.28	62.5	0.0737	0.570	6.184
wb3	Humidification	66.6	66.6	100.0	0.0140	13.56	31.30	66.6	0.0748	0.658	7.249
Rh1	Connect	85.0	70.8	50.0	0.0129	14.01	34.62	64.3	0.0723	0.607	6.465
Rh2	Connect	75.0	62.5	50.0	0.0093	13.67	28.15	55.1	0.0738	0.438	4.748
Dp1	Sensible	90.0	69.7	36.3	0.0110	14.10	33.68	59.7	0.0717	0.517	5.448
Dp2	Sensible	70.0	63.4	69.8	0.0110	13.58	28.78	59.7	0.0744	0.517	5.654
Sat1	Connect	85.0	85.0	100.0	0.0264	14.31	49.44	85.0	0.0718	1.214	12.930
Sat2	Connect	70.0	70.0	100.0	0.0158	13.69	34.09	70.0	0.0742	0.740	8.096

DB=Dry bulb temp.(F) , WB=Wet bulb temp.(F) , RH=Relative Humidity(%) , W =Humidity Ratio(Grain/lb of dry air) , v=specific volume (cu.ft/lb) , h=(Enthalpy) , DP=Dew point temp.(F) , d=Density(lb/cu.ft) ,vp=vapor pressure(in.Hg) , AW=Absolute Humidity(Grain/cu.ft)

ตารางที่ 3 เป็นตารางแสดงค่าการเปลี่ยนแปลงสภาวะอากาศ ตาม Psychrometric chart รูปที่ 3

- ถ้า wet bulb-Wb ไม่เปลี่ยนแปลง enthalpy-h ก็จะไม่เปลี่ยนแปลง
- ถ้าปริมาณไอน้ำในอากาศคงที่ ความดันไอน้ำก็จะคงที่ รวมถึง Dew point - Dp ก็จะคงที่ด้วย ไม่ว่า Dry bulb จะเปลี่ยนไปอย่างไร (ตัวอย่าง นำปีบที่มีอากาศภายใน ปิดฝาไว้ แล้วนำไปลนไฟเพิ่ม dry bulb แต่ค่าของ dew point จะยังคงที่เสมอ (ตามแนวเส้น Dp1-Dp2)
- ที่เส้นบน saturated curve (100%RH) ค่าของ dry bulb-Db, dew point-Dp, wet bulb-Wb จะเท่ากัน และค่าความดันไอน้ำในอากาศจะเท่ากับค่าความดันที่ทำให้น้ำเดือด ที่อุณหภูมิ น้ำค้าง (Dp) **(น้ำจึงไม่ระเหย ถ้ามันมีอุณหภูมิ = จุดน้ำค้างของอากาศ - Dp)**
- ค่าของ Wb จะต่ำกว่า หรือเท่ากับ Db
- ค่าDp จะต่ำกว่าค่า Wb และจะสูงขึ้น เมื่อ RH สูงขึ้น และเท่ากับ Wb ที่ 100 %RH